

NR 163/2014

SPOŁECZNA PERCEPCJA

RZECZYWISTOŚCI PARAFIALNEJ

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2014 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Chociaż postrzegany zakres działalności lokalnych parafii się nie zmienia, to w ostatnich trzech latach istotnie zmniejszyła się grupa osób dostrzegających w nich obecność wspólnot religijnych.
- ▶ Rozpowszechnienie inicjatyw parafialnych jest w większości przypadków większe niż w roku 1994, ale mniejsze niż w 2005. W porównaniu z rokiem 2011 zmalała dostępność niemal wszystkich przedsięwzięć, przy czym w największym stopniu zmniejszyły się grupy ankietowanych twierdzących, że jedną z działalności ich parafii jest wydawanie gazetki, organizowanie pielgrzymek krajowych oraz zajęć dla młodzieży.
- ▶ Prawie dwie trzecie badanych mających styczność z lokalną parafią deklaruje, że parafianie są informowani o wydatkach, a ponad dwie piąte ma dostęp do informacji o wpływach do parafialnego budżetu.
- ▶ W parafiach, w których funkcjonuje mniej lub bardziej oficjalny „cennik” ceremonii, za najdroższą trzeba uznać uroczystość pogrzebową (przeciętnie 800 zł) oraz ślubną (przeciętnie 703 zł). Znacznie mniejsze nakłady finansowe wiążą się z odprawieniem ceremonii chrztu (przeciętnie 224 zł).
- ▶ Ponad jedna czwarta osób mających styczność z lokalną parafią dostrzega w kazaniach księży elementy agitacji politycznej.

Religijność w Polsce podlega powolnym, ale kierunkowym zmianom. Śmierć Jana Pawła II zapoczątkowała proces odchodzenia od zinstytucjonalizowanych form religijności – oddalania się od Kościoła i wzmacniania religijności prywatnej¹. W obliczu obserwowanych przemian istotna wydaje się okresowa diagnoza sytuacji w polskich parafiach. Kompleksową jej ocenę przeprowadzaliśmy jak dotąd trzykrotnie – w roku 2005 (na krótko przed śmiercią papieża), a następnie w latach 2008 i 2011.

Jaka jest dzisiaj społeczna percepcja rzeczywistości parafialnej²? Na to pytanie staramy się odpowiedzieć w niniejszym komunikacie³.

OBRAZ PARAFII

MIKROSTRUKTURY PARAFIALNE

Aby sprawdzić, w jakim stopniu Kościół w Polsce stwarza warunki do aktywnego uczestniczenia w jego życiu, zapytaliśmy ankietowanych o mikrostruktury funkcjonujące w ich lokalnej parafii. W celu zmniejszenia odsetków odpowiedzi niejednoznacznych pytania kierowaliśmy – inaczej niż w latach ubiegłych – tylko do osób deklarujących, że mają jakąś wiedzę o parafii.

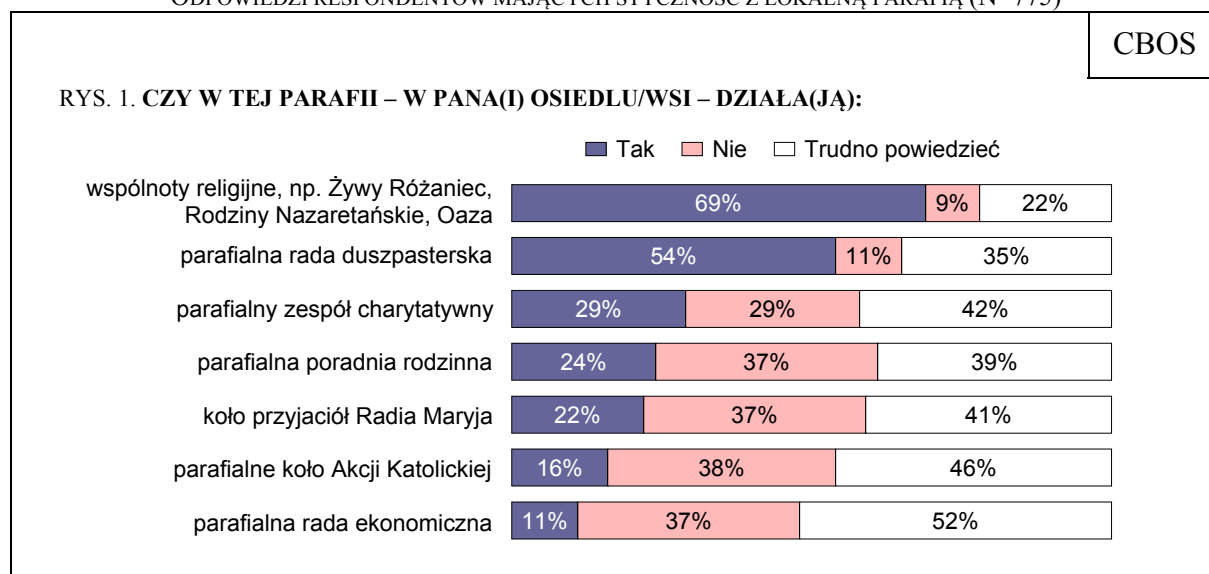
Przeważająca część badanych mających kontakt z miejscową parafią (69%) deklaruje, że działają w niej wspólnoty religijne, takie jak Żywy Różaniec, Rodziny Nazaretańskie czy Oaza. Ponad połowa (54%) potwierdza istnienie parafialnej rady duszpasterskiej, a około jednej czwartej dostrzega działalność parafialnego zespołu charytatywnego (29%), poradni rodzinnej (24%) i koła przyjaciół Radia Maryja (22%). Jeszcze mniej osób z tej grupy twierdzi, że w ich lokalnej parafii funkcjonuje koło Akcji Katolickiej (16%) oraz parafialna rada ekonomiczna (11%).

¹ Kierunki przemian religijności w Polsce analizuje Rafał Boguszewski m.in. w komunikacie CBOS „Osoby niewierzące w Polsce – kim są oraz jakie uznają normy i wartości?”, październik 2013.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (293) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 9–15 października 2014 roku na liczącej 919 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

³ Zob. także komunikat CBOS „Lokalna parafia – jej społeczne znaczenie i funkcje”, listopad 2014 (oprac. R. Boguszewski).

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW MAJĄCYCH STYCZNOŚĆ Z LOKALNĄ PARAFIĄ (N=775)

Wśród ogółu badanych, a więc nie tylko tych, którzy mają styczność z lokalną parafią, odsetki osób potwierdzających istnienie poszczególnych inicjatyw parafialnych malały w kolejnych latach. W roku 2011 tendencja ta zarysowywała się przede wszystkim w odniesieniu do tych mikrostruktur, o których istnieniu wcześniej mówiono relatywnie częściej (zespołów charytatywnych, poradni rodzinnych, kół Akcji Katolickiej czy struktur o charakterze ekonomicznym). W ciągu ostatnich trzech lat w największym stopniu zmniejszyła się grupa osób potwierdzających obecność w parafii wspólnot religijnych, a więc struktur najbardziej rozpowszechnionych (od 2011 roku spadek z 65% do 58%). W tym czasie nie zmieniła się natomiast istotnie liczba osób dostrzegających działalność pozostałych organów parafialnych.

Tabela 1

Czy w tej parafii – w Pana(i) osiedlu/wsi – działa(ją):	Odpowiedzi twierdzące według terminów badań:			
	II 2005	VIII 2008	X 2011	X 2014
	w procentach			
– wspólnoty religijne, np. Żywy Różaniec, Rodziny Nazaretańskie, Oaza	69	57	65	58
– parafialna rada duszpasterska	49	50	47	45
– parafialny zespół charytatywny	34	23	24	24
– parafialna poradnia rodzinna	32	25	19	20
– koło przyjaciół Radia Maryja	-	20	19	19
– parafialne koło Akcji Katolickiej	24	20	17	14
– parafialna rada ekonomiczna	14	10	8	9

Od 2014 roku odpowiedzi na pytanie udzielają wyłącznie ci badani, którzy mają styczność z lokalną parafią, jednak – dla zachowania częściowej porównywalności wyników – podstawę procentowania stanowi ogół respondentów

Respondenci mający rozeznanie w parafialnych mikrostrukturach (udzielający co najmniej jednej odpowiedzi jednoznacznej – innej niż „trudno powiedzieć”, „odmowa odpowiedzi” lub „nie dotyczy”) wiedzą o funkcjonowaniu średnio dwóch–trzech takich mikrostruktur. Przeciętna liczba odpowiedzi twierdzących nieznacznie zmniejszała się w kolejnych badaniach.

Tabela 2

	Przeciętna liczba mikrostruktur dostrzeganych w lokalnej parafii*			
	II 2005	VIII 2008	X 2011	X 2014
Skala 0–7**	-	2,6	2,4	2,5
Skala 0–6***	2,7	2,4	2,2	2,3

* Uwzględniono odpowiedzi respondentów, którzy udzielili jednoznacznej odpowiedzi („tak” lub „nie”) na co najmniej jedno z analizowanych pytań
** Na podstawie średniej arytmetycznej twierdzących odpowiedzi na siedem pytań kwestionariusza
*** Na podstawie średniej arytmetycznej twierdzących odpowiedzi na sześć pytań kwestionariusza. Skala uwzględnia sześć typów inicjatyw – pomija koła przyjaciół Radia Maryja, o które pytamy od 2008 roku

ZAANGAŻOWANIE W DZIAŁANIA NA RZECZ LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI

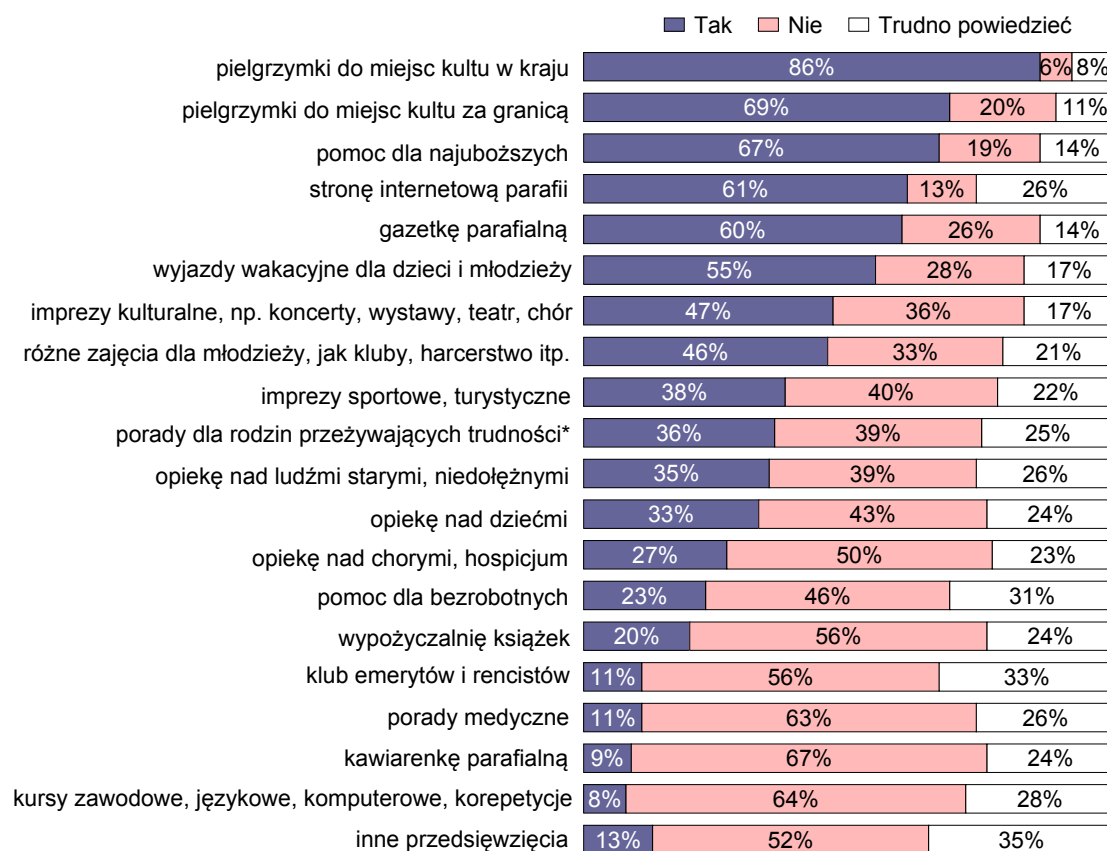
Obszarem aktywności istotnym dla wizerunku parafii wydają się przedsięwzięcia odpowiadające na problemy i potrzeby członków lokalnej wspólnoty – nie tylko te czysto duchowe, religijne.

Ponad cztery piąte ankietowanych mających styczność z lokalną parafią (86%) deklaruje, że organizuje ona pielgrzymki do miejsc kultu w kraju, przeważająca grupa twierdzi też, że z inicjatywy parafii odbywają się pielgrzymki zagraniczne (69%), organizowana jest pomoc dla najuboższych (67%), prowadzona jest strona www (61%), wydawana gazetka parafialna (60%), odbywają się wakacyjne wyjazdy dla dzieci i młodzieży (55%). Mniej niż połowa respondentów potwierdza dostęp do parafialnych imprez kulturalnych (47%), zajęć dla ludzi młodych (46%) oraz wydarzeń sportowych, turystycznych (38%). Zdaniem około jednej trzeciej ankietowanych działalność parafii obejmuje udzielanie porad członkom rodzin przeżywających trudności (36%), opiekę nad ludźmi starszymi i niedołączonymi (35%) oraz opiekę nad dziećmi (33%). Rzadziej rozwijanym obszarem aktywności jest opieka nad chorymi (27%), pomoc dla bezrobotnych (23%) i wypożyczanie książek (20%). Według uzyskanych deklaracji jeszcze mniej rozpowszechnione okazują się: działalność parafialnych klubów emerytów i rencistów (11%), organizowanie porad medycznych (11%), kawiarenek parafialnych (9%) oraz kursów i korepetycji (8%).

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW MAJĄCYCH STYCZNOŚĆ Z LOKALNĄ PARAFIĄ (N=775)

CBOS

RYS. 2. CZY W PARAFII DZIAŁAJĄCEJ W PANA(I) OSIEDLU/WSI ORGANIZUJE SIĘ – POZA MSZAMI ŚW., NABOŻEŃSTWAMI I INNYMI PRAKTYKAMI RELIGIJNYMI – TAKŻE:

* Przeżywających rozpad rodziny, problemy wychowawcze, alkoholizm, narkomanię, przemoc itp.

Wśród ogółu badanych postrzegane rozpowszechnienie wiedzy o inicjatywach parafialnych jest przeważnie większe niż w roku 1994, ale mniejsze niż w 2005 – w okresie choroby Jana Pawła II. W porównaniu z rokiem 2011 zmalała dostępność niemal wszystkich przedsięwzięć, przy czym w największym stopniu zmniejszyły się grupy ankietowanych twierdzących, że jedną z działalności ich parafii jest wydawanie gazetki (z 60% do 51%), organizowanie pielgrzymek krajowych (z 79% do 73%) oraz zajęć dla młodzieży (z 43% do 39%). Jednocześnie w ciągu trzech lat wzrósł odsetek osób dostrzegających zaangażowanie parafii w organizowanie pielgrzymek zagranicznych (z 55% do 59%) i innych przedsięwzięć nieuwzględnionych w kafeterii (z 6% do 11%).

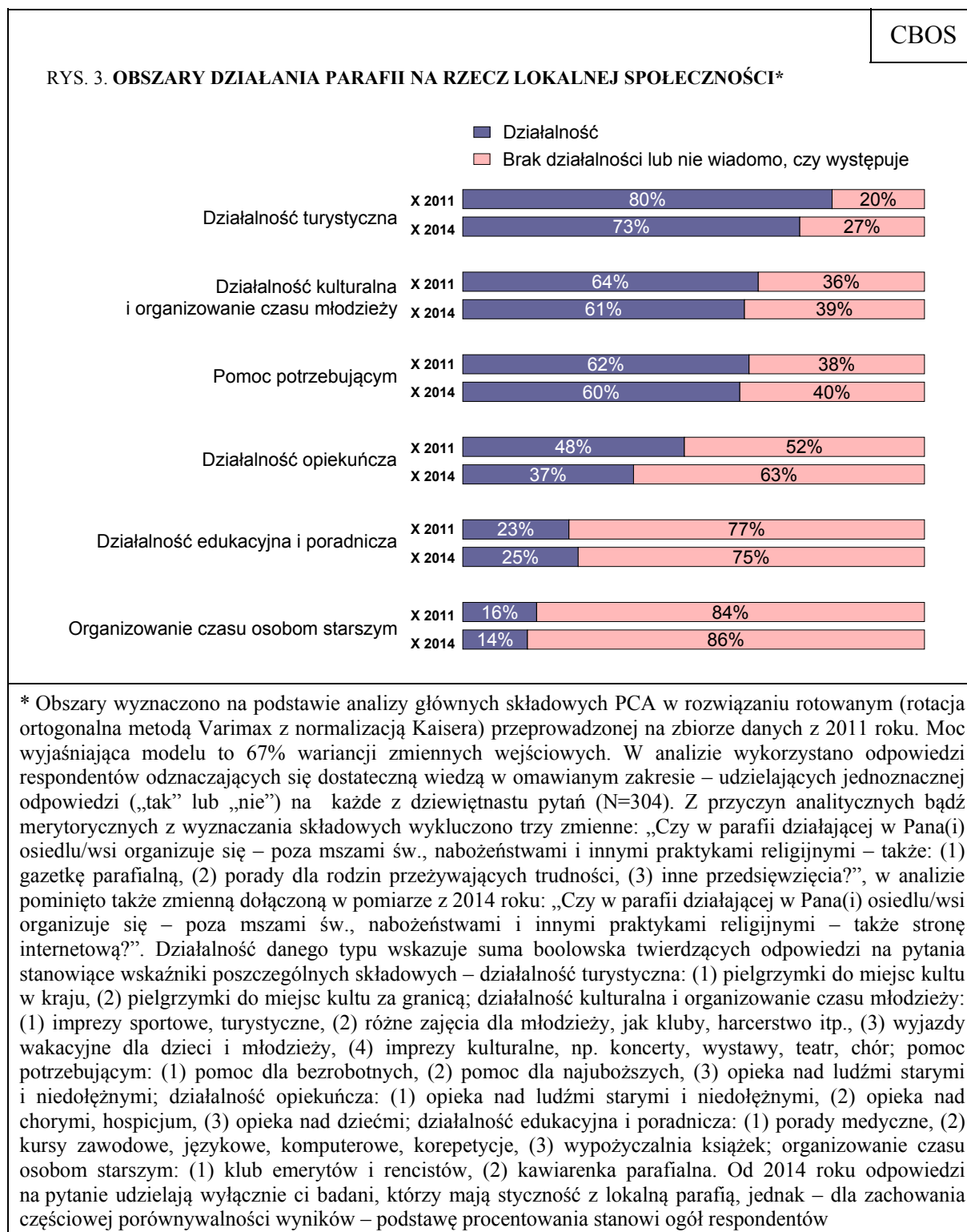
Tabela 3

Czy w parafii działającej w Pana(i) osiedlu/wsi organizuje się – poza mszami św., nabożeństwami i innymi praktykami religijnymi – także:	Odpowiedzi twierdzące według terminów badań				
	XII 1994	II 2005	VIII 2008	X 2011	X 2014
	w procentach				
- pielgrzymki do miejsc kultu w kraju	78	84	76	79	73
- pielgrzymki do miejsc kultu za granicą	41	56	53	55	59
- pomoc dla najuboższych	49	62	53	59	57
- stronę internetową parafii	-	-	-	-	51
- gazetkę parafialną	-	-	48	60	51
- wyjazdy wakacyjne dla dzieci i młodzieży	39	53	45	50	47
- imprezy kulturalne, np. koncerty, wystawy, teatr, chór	34	34	34	39	39
- różne zajęcia dla młodzieży, jak kluby, harcerstwo itp.	37	48	36	43	39
- imprezy sportowe, turystyczne	18	34	27	33	32
- porady dla rodzin przeżywających trudności*	-	38	33	31	30
- opiekę nad ludźmi starymi, niepełnymi	34	42	31	33	30
- opiekę nad dziećmi	-	44	28	31	28
- opiekę nad chorymi, hospicjum	-	-	24	24	23
- pomoc dla bezrobotnych	-	26	19	23	20
- wypożyczalnię książek	-	19	15	17	17
- klub emerytów i rencistów	-	-	11	11	9
- porady medyczne	-	-	9	9	9
- kawiarenkę parafialną	-	-	7	8	7
- kursy zawodowe, językowe, komputerowe, korepetycje	4	8	8	7	7
- inne przedsięwzięcia	3	4	2	6	11
Od 2014 roku odpowiedzi na pytanie udzielają wyłącznie ci badani, którzy mają styczność z lokalną parafią, jednak – dla zachowania częściowej porównywalności wyników – podstawę procentowania stanowi ogół respondentów					
* Przeżywających rozpad rodziny, problemy wychowawcze, alkoholizm, narkomanię, przemoc itp.					

Odpowiedzi respondentów dobrze zorientowanych w aktywnościach prospołecznych parafii układają się w swoiste wzorce. Ich interpretacja pozwala wyróżnić sześć syntetycznych obszarów działania parafii na rzecz lokalnej społeczności: działalność kulturalną i organizowanie czasu młodzieży, niesienie pomocy potrzebującym, działalność edukacyjną i poradniczą, działalność opiekuńczą, działalność turystyczną oraz organizowanie czasu osobom starszym. Odnosząc tę klasyfikację do odpowiedzi ogółu ankietowanych można sprawdzić, czy z deklaracji respondentów wyłania się hierarchia aktywności, ukazująca częstość zaangażowania parafii w poszczególne sfery działalności.

Trzy czwarte badanych (73%) twierdzi, że w ich lokalnej parafii prowadzona jest działalność turystyczna. Do parafialnych priorytetów należy także przygotowanie oferty dopasowanej do potrzeb ludzi młodych i aranżowanie wydarzeń kulturalnych (61%) oraz zapewnienie pomocy potrzebującym (60%). Ponad jedna trzecia respondentów (37%) dostrzega w swojej parafii działalność o charakterze opiekuńczym. Rządziej zauważanymi

formami aktywności są działania edukacyjne i poradnicze (25%) oraz aktywizujące osoby starsze (14%).

W stosunku do 2011 roku postrzegana aktywność lokalnych parafii we wszystkich wyróżnionych przez nas obszarach zmniejszyła się, natomiast nie zmienił się zasięg społecznej działalności Kościoła. Podobnie jak przed trzema laty przeciętny badany dostrzega działania na trzech z sześciu pól, a najliczniejsza grupa ankietowanych zauważa działalność na czterech z nich.

Tabela 4

	Liczba obszarów działania parafii na rzecz lokalnej społeczności*		
	VIII 2008	X 2011	X 2014
Średnia arytmetyczna	3,1	3,1	3,3
Dominanta	4	4	4

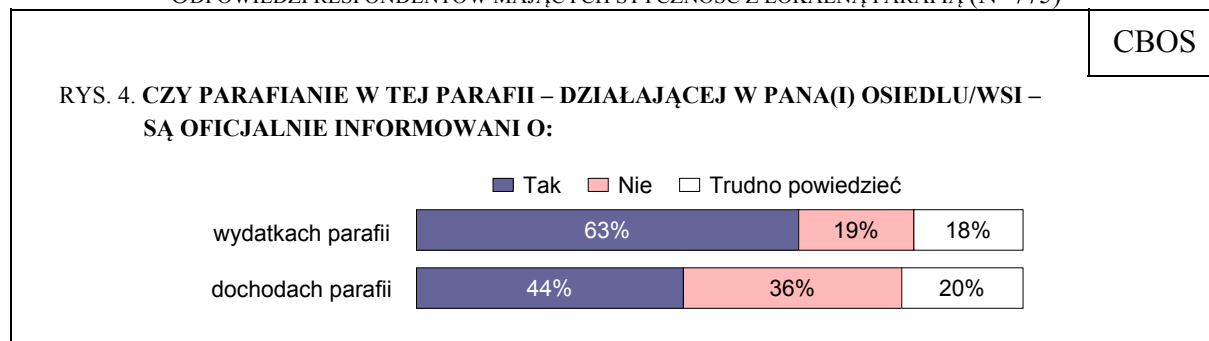
* Uwzględniono odpowiedzi respondentów, którzy udzielili jednoznacznej odpowiedzi („tak” lub „nie”) na co najmniej jedno z pytań (dziewiętnastu – w badaniach z roku 2008 i 2011 oraz dwudziestu – w tegorocznym pomiarze). Ze względu na znacznie mniejszą liczbę itemów w pomiarach realizowanych w latach 1994 i 2005, w prezentowanym zestawieniu pominięto ich wyniki

SPRAWY FINANSOWE

Zaufaniu do działalności duchownych sprzyja jej transparentność finansowa. W naszym badaniu zapytaliśmy ankietowanych, czy w ich parafii oficjalnie informuje się o wydatkach i dochodach wspólnoty kościelnej. Poprosiliśmy także o odpowiedź na pytania dotyczące opłat za różne uroczystości.

Prawie dwie trzecie badanych mających styczność z lokalną parafią (63%) deklaruje, że parafianie są informowani o wydatkach, a ponad dwie piąte (44%) ma dostęp do informacji o wpływach do parafialnego budżetu.

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW MAJĄCYCH STYCZNOŚĆ Z LOKALNĄ PARAFIĄ (N=775)

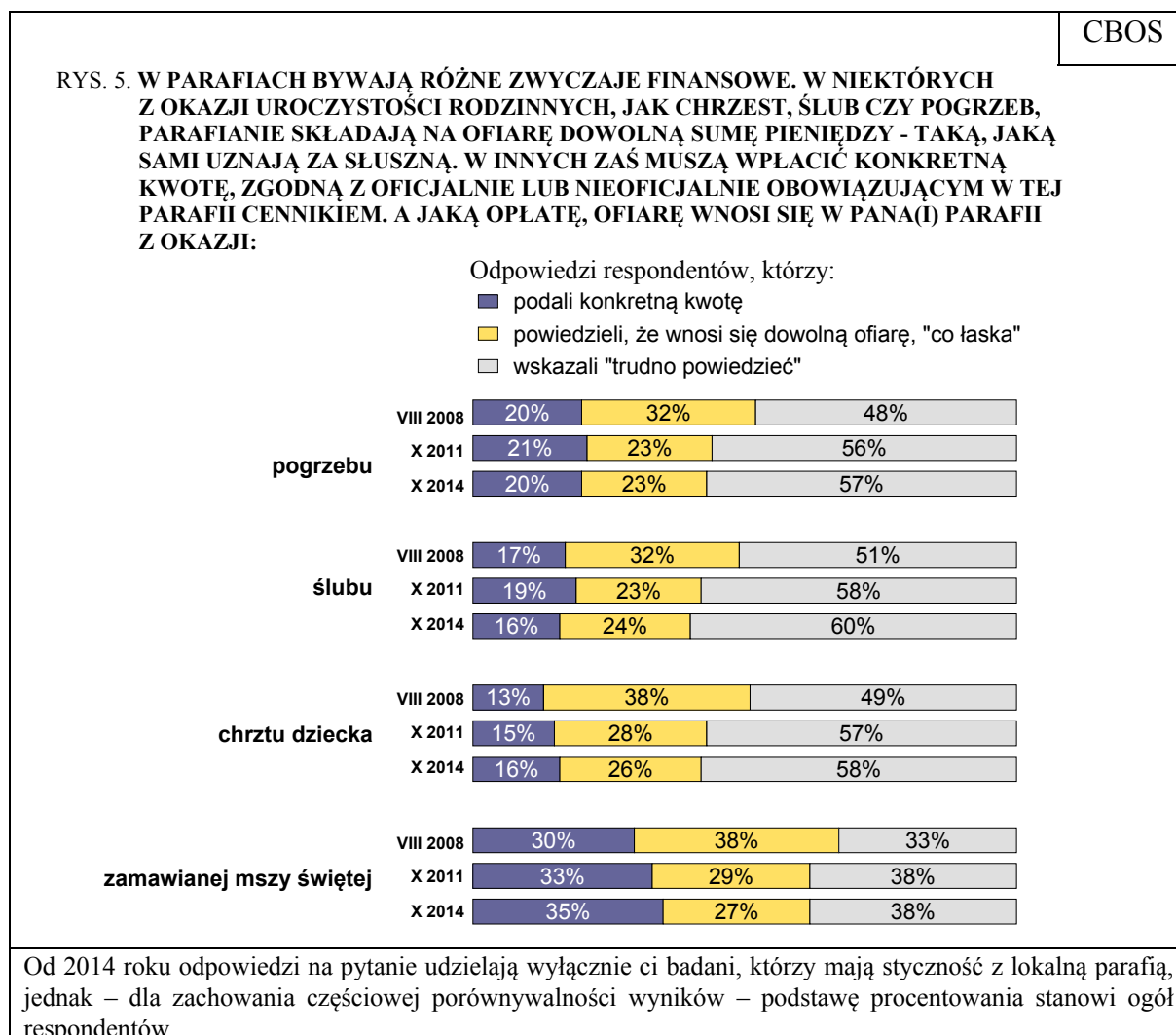
W całej populacji ubyło od 2008 roku osób powiadamianych o dochodach lokalnej parafii. W porównaniu z poprzednim pomiarem odsetki osób twierdzących, że są informowane o wydatkach parafii i wpływach do jej budżetu, nie zmieniły się istotnie.

Tabela 5

Czy parafianie w tej parafii – działającej w Pana(i) osiedlu/wsi – są oficjalnie informowani o:	Odpowiedzi twierdzące według terminów badań		
	VIII 2008	X 2011	X 2014
	w procentach		
– wydatkach parafii	52	55	53
– dochodach parafii	41	35	37

Od 2014 roku odpowiedzi na pytanie udzielają wyłącznie ci badani, którzy mają styczność z lokalną parafią, jednak – dla zachowania częściowej porównywalności wyników – podstawę procentowania stanowi ogół respondentów

Od 2011 roku w zasadzie nie zmienił się poziom poinformowania o panujących w parafii zwyczajach opłacania uroczystości kościelnych – pogrzebu, ślubu, chrztu i zamawianej mszy. W zależności od ceremonii na pytanie to nie potrafi odpowiedzieć od 38% do 60% ankietowanych. Równie często jak przed trzema laty badani deklarują też, że w ich parafii składa się przy takich okazjach kwotę dowolną (od 23% do 27%) lub konkretną (od 16% do 35%).

Opierając się na wiedzy respondentów twierdzących, że w ich parafii obowiązują bardziej bądź mniej oficjalny cennik ceremonii, za najdroższą należałoby uznać uroczystość pogrzebową (przeciętnie 800 zł, maksymalna wymieniona kwota – 8000 zł) oraz ślubną (przeciętnie 703 zł, maksymalna wymieniona kwota – 1800 zł). Znacznie mniejsze nakłady finansowe wiążą się z odprawieniem ceremonii chrztu (przeciętnie 224 zł, maksymalna wymieniona kwota – 1000 zł). Zdecydowanie najmniej płaci się za zamawianą mszę świętą (przeciętnie 56 zł, maksymalna wymieniona kwota – 500 zł). Średnie arytmetyczne z wymienionych przez ankietowanych kwot w zasadzie nie różnią się od tych z 2011 roku⁴.

Tabela 6

W parafiach bywają różne zwyczaje finansowe. W niektórych z okazji uroczystości rodzinnych, jak chrzest, ślub czy pogrzeb, parafianie składają na ofiarę dowolną sumę pieniędzy - taką, jaką sami uznają za słuszną. W innych zaś muszą wpłacić konkretną kwotę, zgodną z oficjalnie lub nieoficjalnie obowiązującym w tej parafii cennikiem. A jaką opłatę, ofiarę wnosi się w Pana(i) parafii z okazji:	Odpowiedzi respondentów, którzy podali konkretną kwotę						Różnica 2011 – 2014	
	VIII 2008		X 2011		X 2014			
	Średnia arytmetyczna	Maksimum	Średnia arytmetyczna	Maksimum	Średnia arytmetyczna	Maksimum	Średnia arytmetyczna	Maksimum
– pogrzebu	654 zł (N=201)	4000 zł	792 zł (N=235)	7000 zł	800 zł (N=187)	8000 zł	+ 8 zł	+ 1000 zł
– ślubu	639 zł (N=180)	2500 zł	724 zł (N=205)	3000 zł	703 zł (N=151)	1800 zł	- 21 zł	- 1200 zł
– chrztu dziecka	202 zł (N=140)	1500 zł	224 zł (N=162)	1000 zł	224 zł (N=146)	1000 zł	0 zł	0 zł
– zamawianej mszy świętej	59 zł (N=308)	500 zł	58 zł (N=362)	500 zł	56 zł (N=320)	500 zł	- 2 zł	0 zł

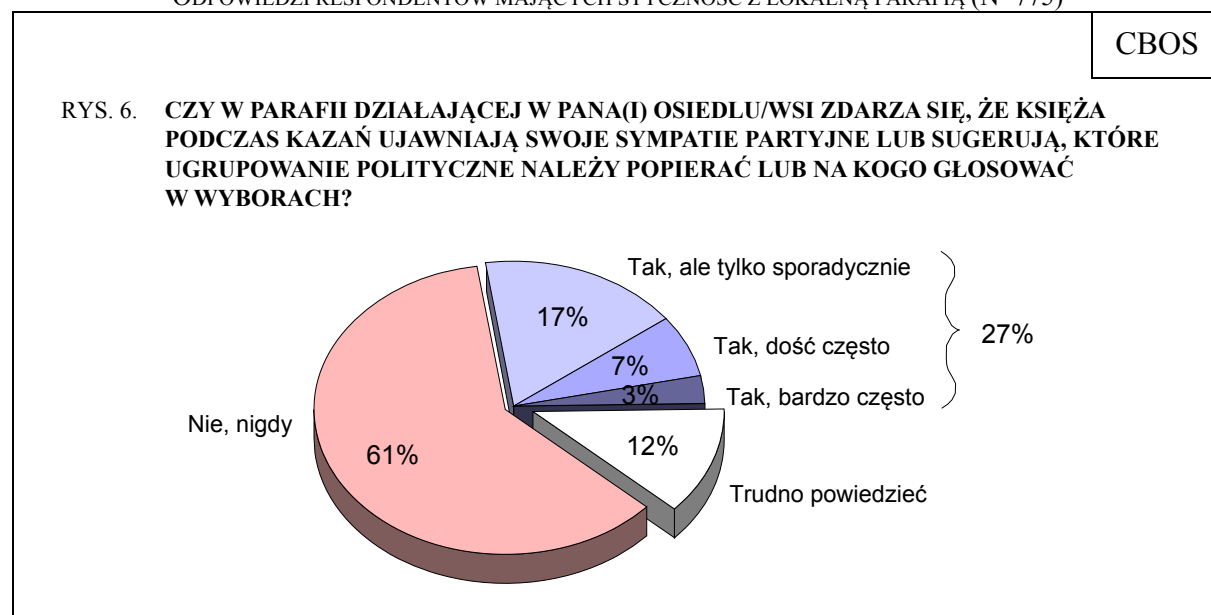
AGITACJA POLITYCZNA

Nasze badanie przeprowadzaliśmy w szczególnym okresie – w decydującej fazie kampanii poprzedzającej wybory samorządowe. Korzystając z tej okazji postanowiliśmy ponowić pytanie o to, czy duchownym zdarza się ujawniać podczas kazań swoje sympatie polityczne – zachęcać do głosowania na konkretnych kandydatów lub sugerować, które ugrupowanie należy poprzeć.

⁴ Ze względu na duże niezorientowanie ankietowanych w kwestii zwyczajów dotyczących opłat za różne uroczystości (czego pośrednią konsekwencją są niewielkie liczebności kategorii podających konkretne kwoty), a także możliwe niezrozumienie pytania przez tych, którzy takie zorientowanie wykazywali (nie do końca wiadomo, czy podając cenę uroczystości respondenci mieli na myśli wartość samej tylko ceremonii kościelnej), wyniki należy traktować z ostrożnością.

Nieco ponad jedna czwarta osób mających styczność z lokalną parafią (27%) dostrzega w kazaniach księży elementy agitacji politycznej, przy czym największą część z nich stanowią osoby określające je jako sporadyczne. Ponad trzy piąte ankietowanych z tej grupy (61%) deklaruje, że sytuacje takie w ogóle nie mają miejsca, a co ósmy (12%) nie ma zdania na ten temat.

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW MAJĄCYCH STYCZNOŚĆ Z LOKALNĄ PARAFIĄ (N=775)

Wśród ogółu badanych odsetek tych, którzy dostrzegają polityczne zaangażowanie księży, jest obecnie nieznacznie wyższy (o 2 punkty) niż przed trzema laty, przed wyborami parlamentarnymi.

Tabela 7

Czy w parafii działającej w Pana(i) osiedlu/wsi zdarza się, że księża podczas kazań ujawniają swoje sympatie partyjne lub sugerują, które ugrupowanie polityczne należy popierać lub na kogo głosować w wyborach?	Odpowiedzi twierdzące według terminów badań	
	X 2011	X 2014
	w procentach	
	21	23
Od 2014 roku odpowiedzi na pytanie udzielają wyłącznie ci badani, którzy mają styczność z lokalną parafią, jednak – dla zachowania częściowej porównywalności wyników – podstawę procentowania stanowi ogół respondentów		

OBRAZ PARAFII WIEJSKICH I MIEJSKICH

Badani mający kontakt z miejscową parafią w zdecydowanej większości deklarują, że prowadzi się w niej działalność na rzecz społeczności lokalnej (94%), dostrzegają aktywność mikrostruktur parafialnych (72%) oraz nie są skłonni przypisywać kazaniom księży znaczenia politycznego (73%). Stosunkowo rzadko czują się informowani o dochodach i wydatkach parafii (43%).

Obraz lokalnej parafii w trzech z czterech wymienionych wymiarów jest zróżnicowany ze względu na wielkość miejscowości zamieszkania ankietowanych. Życie na wsi, a także w mniejszym mieście sprzyja nieco korzystniejszemu obrazowi wspólnoty parafialnej. Prawidłowość ta uwidacznia się w percepcji poinformowania na temat źródeł wpływów do budżetu oraz wydatków. W mniejszym stopniu zarysowuje się także w opiniach o działalności parafialnych mikrostruktur i politycznym zaangażowaniu księży, deklarowanym częściej przez mieszkańców miast średniej wielkości i dużych.

Tabela 8

Wskaźniki obrazu lokalnej parafii	Odpowiedzi respondentów mających styczność z lokalną parafią według miejsca zamieszkania:					Ogół badanych
	wieś (N=338)	miasto do 19 999 (N=111)	miasto 20 tys. – 99 999 (N=142)	miasto 100 tys. – 499 999 (N=129)	miasto 500 tys. i więcej (N=55)	
	w procentach					
Działają jakieś mikrostruktury	82	85	85	81	73	72
Brak mikrostruktur lub nie wiadomo, czy istnieją	18	15	15	19	27	18
Prowadzi się jakąś działalność na rzecz lokalnej społeczności	92	98	94	95	93	94
Brak działalności lub nie wiadomo, czy występuje	8	2	6	5	7	6
Informuje się o wydatkach i dochodach parafii	55	40	39	26	27	43
Informowanie w co najmniej jednej kwestii nie odbywa się lub nie wiadomo, czy ma miejsce	45	60	61	74	73	57
Dostrzega się agitację polityczną księży	24	23	32	32	27	27
Brak agitacji politycznej księży lub nie wiadomo, czy występuje	76	77	68	68	73	73

Podsumowanie niniejszych rozważań należy rozpocząć od uwagi ogólnej: prezentowane dane nie niosą obiektywnej informacji na temat sytuacji polskich parafii. Ukazują one jedynie obraz parafialnej rzeczywistości – kondycję wspólnot kościelnych postrzeganą przez żyjących w nich ludzi, swoiste odbicie stanu faktycznego (niekiedy wielce nieprecyzyjne), co z jednej strony samo w sobie stanowi cenną wiedzę, z drugiej jednak w wielu przypadkach utrudnia wyciąganie klarownych wniosków.

Ponad cztery piąte Polaków (84%) twierdzi, że ma wiedzę o działalności lokalnej parafii. W rzeczywistości osoby te, mimo deklarowanych kontaktów ze wspólnotą parafialną, dość często nie mają pełnej orientacji w tym zakresie. Znaczny poziom niewiedzy jest stałym elementem opisu parafialnej rzeczywistości, odpowiedzi jednoznaczne pozwalają jednak na uchwycenie kilku zachodzących w niej przemian.

Chociaż w ostatnich latach nie zmienił się istotnie zasięg działalności polskich parafii, to od 2011 roku stopniała grupa ankietowanych potwierdzających obecność – bardzo ważnych dla jej funkcjonowania – parafialnych wspólnot religijnych, zmniejszyły się także odsetki tych, którzy dostrzegają różne formy działania parafii na rzecz społeczności lokalnej.

Opracowała
Natalia HIPSZ